

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1409437/1

בבית הדין הרבני הגדול ירושלים

לפני כבוד הדיינים:

הרב שלמה שפירא

המערערת: פלונית (ע"י ב"כ טו"ר אריה לייב גרליץ)

נגד

המשיב: פלוני

הנדון: החובה ליתן החלטה שיפוטית במסמך כתוב וחתום בידי הדיינים ולא בהקראה לפרוטוקול בלבד (וחרגייה), בטלות ההחלטה כשלא נעשה כך

החלטה

לפניי תגובת המשיב לערעור שהגישה המערערת על החלטת בית הדין הרבני האזורי ירושלים (הרכב ד) שקבע כי עניין המשמורת והסדרי השהות אינו בסמכותו.

בתגובה לא צוין בפירוש כי היא מכוונת גם כלפי בקשת המערערת להורות על עיכוב ביצוע החלטתו של בית דין קמא, אולם מאחר שלא הוגשה תגובה נפרדת לעניין זה – והמועד לכך כבר חלף – יש לראות בתגובה זו גם את מלוא התגובה לבקשה האמורה, היינו כי המשיב המבקש לדחות את הערעור מבקש כמובן שלא לעכב את ביצוע החלטת בית הדין קמא שכן עם דחיית הערעור המבוקשת מובן מאליו כי לא יהיה מקום לעכב את הביצוע. עם זאת אין בדברים טיעון או הנמקה נוספת לאי-העיכוב גם אם יוחלט לדון בערעור לגופו, מעבר להנחה בדבר סיכויי הערעור הגלומה בטענות המשיב.

לגופם של דברים, לאחר העיון בתגובה ובפרוטוקול הדיון בבית דין קמא אני קובע כי שמיעת הערעור תתאפשר אך תתנה בהפקדת ערובה בסך 10,000 ש"ח להוצאות המשיב.

ועם זאת, הוראתי האמורה תעוכב ובמקביל לה תעוכב החלטת בית דין קמא לעת הזאת, מן הטעם דלהלן (שאינו נכלל בנימוקי הערעור עצמו):

החלטת בית הדין קמא לא ניתנה במסגרת מסמך החלטה כלשהו אלא הוקראה לפרוטוקול הדיון, ולא כך ראוי.

הפרקטיקה של הקראת החלטה לפרוטוקול מיועדת להבהיר לצדדים תוך כדי הדיון את שהוחלט בעניין הנוגע להמשכו של הדיון, אם בנוגע לסדר ותהליך הדיון ואם בנוגע לסמכות וממילא לעניינים שידונו בו, וכל זאת בלי לעכב את הדיון לצורך כתיבת מסמך החלטה, חיתומו ומסירתו לצדדים. אולם פרקטיקה זו אינה יכולה להמיר את ההחלטה הכתובה והחתומה כדין ולייתר את הצורך בה, ובוודאי לא כשאינ מדובר בהחלטה דיונית הנוגעת רק לאותו דיון עצמו, למשל בנוגע לאופן שמיעת עדות מסוימת בדיון או לסדר שמיעת טענות וכדומה, אלא להמשך ההליך כולו, כהחלטה בעניין הסמכות. החלטה כזו – גם אם ניתנה במהלך הדיון והוקראה לפרוטוקול – חייבת להיכתב ולהיחתם למצער לאחר הדיון.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

תקנות קיא-קיב לתקנות הדיון מורות כי כל החלטה של בית הדין צריכה להיות כתובה וחתומה בידי הדיינים שנתנו את ההחלטה וכי כל עוד אין ההחלטה כתובה וחתומה כאמור – אין לה תוקף. על פרוטוקול הדיון חתום סופר הדיינים ולא אחד הדיינים וכל שכן שלא כל הדיינים, ולפיכך אין ההחלטה הכתובה בו עומדת בדרישת תקנות הדיון.

ממוצא הדברים אנו למדים כי לעת הזאת אין החלטה חוקית ותקפה של בית דין קמא שקבעה כי אין לו סמכות לדון בעניין האמור.

משורת הדין יכול הייתי לפתוח את החלטתי בקביעה זו ובהנמקתה כדלעיל ולסיים אותה בסגירת התיק ומחיקת הערעור בנימוק שאין בעניין כל החלטה המאפשרת או מצריכה ערעור, וממילא גם הוראה על עיכוב ביצוע אינה נצרכת. אלא שמעבר לשורת הדין ולפנים ממנה ישנם שיקולי יעילות והגיונות כלפי שני הצדדים: הדעת נותנת כי לאור קביעתי האמורה אכן ישלים בית דין קמא את החסר (ביוזמתו או לפניית אחד הצדדים – המערערת שתבקש להמשיך לדון בעניין מאחר ש"אין החלטה על העדר סמכות" או המשיב שיבקש ליתן החלטה כזו), ואזי תשוב המערערת להגיש את ערעורה תוך פתיחת תיק חדש למענו, והמשיב ישוב ויגיב כתגובתו המצויה לפנינו, וכיוון שכך למה נטריח את עצמנו ואת הצדדים בכדי ואף נגרור את המערערת ל"תשלומי כפל" של אגרת בית הדין על לא עוול בכפה?

הוראתי אפוא היא כי לעת הזאת תעוכב החלטת בית דין קמא ברובד מעשי, משום שברובד המשפטי אין כעת החלטה תקפה כאמור.

בית הדין קמא – בהנחה שמחזיק הוא בעמדתו כפי שהביעה בפרוטוקול הדיון – ייתן החלטה כתובה וחתומה בהתאם לתקנות; משעה שיעשה כך יהיה הליך דנן, על הערעור, התשובה לו וההחלטה על ההפקדה – בבחינת 'חוזר וניערור': המערערת, ככל שתחפוץ לעמוד על ערעורה, תמציא את ההחלטה לבית דיננו ותודיע כי עומדת היא על ערעורה, ואזי – בהנחה שההחלטה הכתובה תהיה זהה מבחינת תוכנה ונימוקיה לזו שבפרוטוקול – לא תזדקק המערערת לשוב ולפרוט את נימוקי ערעורה ואף המשיב לא יזדקק לשוב ולהשיב על הערעור; את הערובה שעליה הוריתי לעיל תפקיד המערערת בקופת בית הדין בתוך שלושים יום ממועד ההחלטה הכתובה שתיתן ותמציא אסמכתה לכך לבית דיננו, ואזי ייקבע דיון בערעור על בסיס טענות הצדדים שבערעור ובתשובה שלפנינו.

החלטה זו מותרת בפרסום בכפוף להשמטת פרטיהם המזהים של הצדדים.

ניתן ביום ו' באדר התשפ"ג (27.2.2023).

הרב שלמה שפירא

עותק זה עשוי להכיל שינויי ותיקוני עריכה

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1409437/1

בבית הדין הרבני הגדול ירושלים

לפני כבוד הדיינים:

הרב שלמה שפירא

המערערת: פלונית (ע"י ב"כ טו"ר אריה לייב גרליץ)

נגד

המשיב: פלוני

הנדון: הבהרת החובה ליתן החלטה שיפוטית בכתב ובחתימת הדיינים (אף שלכאורה אינה מעיקר הדין) – מהותה ומהות חריגיה

החלטה

א. בהחלטתי מיום ו' באדר התשפ"ג (27.2.23) קבעתי, לאחר העיון בתגובת המשיב לערעור ובהחלטת בית הדין קמא (בית הדין הרבני האזורי ירושלים, הרכב ד) שנכתבה בתוך פרוטוקול הדיון בו כי שמיעת הערעור תתאפשר אך תותנה בהפקדת ערובה בסך 10,000 ש"ח להוצאות המשיב.

עם זאת קבעתי והבהרתי כי החלטת בית הדין קמא כפי שהיא – החלטה הכתובה בפרוטוקול בלבד ולא במסמך חתום בידי דייני בית הדין – אינה תקפה ועל כן שמיעת הערעור תהיה רק אם תינתן החלטה כתובה וחתומה כנדרש, שכן בהעדר החלטה תקפה אין טעם בערעור.

בית הדין קמא אכן שב על החלטתו, הפעם במסמך החלטה כתוב וחתום כדת וכדין, והמערערת מצידה הפקידה את הערובה הנדרשת ומשכך אני מורה למזכירות בית הדין לקבוע דיון בערעור.

ב. בזיקה לדבריי שבהחלטה הנ"ל הוסיף בית הדין קמא בהחלטתו החדשה והביע את דעתו כי החלטתו תקפה הייתה מלכתחילה, בניגוד לאמור בהחלטתי, אם כי מפני כבודו של בית דין זה הוא שב עליה בכתב וחותם עליה.

מאחר שמדובר בעניין עקרוני ובעל השלכות רוחב, חובתנו להבהיר ולחדד את הדברים.

אלו דבריו של בית הדין קמא בהחלטתו (ההדגשות אינן במקור):

עתה התקבלה החלטת בית הדין הגדול, מיום ו' באדר תשפ"ג (27.2.23), לפיה ההחלטה ללא חתימות הדיינים אינה תקפה, זאת בהתבסס על תקנות הדיון, תקנות: קיא-קיב.

מפאת הכבוד הגדול לבית הדין הגדול, חוזר בית הדין על ההחלטה האמורה, הפעם עם חתימת שלושת הדיינים.

בית הדין מרגיש צורך לברר את מקור הנוהג המקובל בבתי הדין, שהחלטות ביניים מוכתבות לפרוטוקול הדיון, מבלי שהדיינים חותמים על החלטה.

נראה שיש לפרש את האמור בתקנות הדיון, בתקנות קיא-קיב, למקום בו המידע על החלטת בית הדין ידוע רק באמצעות החלטה הכתובה, אז היא

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

צריכה להיחתם על ידי שלושת הדיינים כדי ליצור מעשה בית דין. לא כן כאשר יש מידע אמין אחר על ההחלטה. שכן החלטות בית הדין מקבלות את תוקפן מעצם החלטת בית הדין ללא קשר ליצירת פרסום ההחלטה. צורת פרסום ההחלטה לא יוצרת את התוקף של ההחלטה, אלא רק מגלה את תוכן ההחלטה.

ההחלטה כשלעצמה תקפה משעה שהדיינים גילו את דעתם, כלשון המשנה במסכת סנהדרין (פרק ג משנה ז): "גמרו את הדבר – היו מכניסין אותן, הגדול שבדיינים אומר 'איש פלוני אתה זכאי, איש פלוני אתה חייב' [...]"

במשנה נאמר שפרסום פסק הדין נעשה בעל פה, "גדול הדיינים אומר" ולא "חותם", לא הוזכר צורך בחתימת הדיינים על פסק הדין.

וראה בפתחי תשובה (חושן משפט סימן יט ס"ק ד):

הנה כבר נחלקו בזה גדולי ישראל כמו שכתב כנסת הגדולה בהגהות הטור אות (ז)[ו] וזו לשונו: "כשרבו המזכים על המחייבים או איפכא – אם צריך השלישי שלא הסכים עם הרוב לחתום בפסק דין – יש מחלוקת בין רבינו הבית יוסף ובין מהר"ם מטראני ז"ל, שהר"ם מטראני בחלק ב' סימן קע"ג כתב שאין צריך לחתום, ורבינו בית יוסף שם כתב שצריך לחתום. והרדב"ז ז"ל בסימן קע"ב הכריע דאם מניעת חתימתו אינה מבטלת המעשה אין כופין אותו לחתום" [...]

ניתן לדעת מה הייתה החלטת הדיינים או באמצעות חתימתם על פסק הדין, או באמצעות עדות על שהחלט, על כך ניתן ללמוד משו"ת מהר"ם מרוטנבורג (דפוס פראג סימן תקכב):

וששאלת: מי חותם על הפסק דין, הדיינים או העדים ששמעו הפסק דין מפי הדיינים – אם הדיינים חותמים עליו יש לכתוב בלשון דיינים, "דוכרן פתגמי" וכולי לשנא דבי דינא, ואי עדים חותמים יש לכתוב "זכרון עדות" וכל לשנא סהדותא, לפי שיש חילוק בין בית דין לעדים כי ההוא דפרק זה בורר (כט ע"ב) גבי אודיתא. ועוד יש לחלק, ואין להאריך.

לפרוטוקול הדיון מעמד של גילוי אמין על המתרחש בדיון, על כן מובן מנהג בתי הדין שהחלטות ביניים מוכתבות לפרוטוקול הדיון, מבלי שהדיינים חותמים עליהן.

מאחר שהתבאר שמעיקר הדין החלטות של בית דין תקפות משעת החלטת הדיינים ללא צורך בחתימת הדיינים על ההחלטה. הרי שיש לפרש את תקנות הדיון בדרך המצמצמת שהוצעה לעיל, היינו רק במקום בו אין מידע אמין אחר על תוכן ההחלטה, זאת לפי העיקרון שבמקום בו תקנה עומדת בסתירה לעיקר הדין יש לפרש את התקנה בדרך המצמצמת. לכן במקום בו קיים מידע אמין, באמצעות פרוטוקול הדיון, על ההחלטה, ההחלטה תקפה משעת החלטת הדיינים.

למרות האמור, לפי הוראת בית הדין הגדול, ההחלטה נחתמת היום על ידי בית הדין, ותוקף ההחלטה יחל רק מהיום, יום החתימה.

כאמור, מדובר בעניין עקרוני ובעל השלכות רוחב וחובתנו להבהיר ולחדד את הדברים.

ראשית ייאמר כי צדק בית הדין קמא באומרו כי קיים נוהג של הכתבת החלטות ביניים לפרוטוקול, אלא שבדבריו אלה שמט בעצמו את הקרקע מתחת להתנהלותו בנדון דידן, שכן החלטה על העדר סמכות אינה החלטת ביניים אלא החלטה סופית המסיימת את הדיון בתביעה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

שנית יוער כי גם בנוגע להחלטות ביניים אין נוהג – על כל פנים לא נוהג נפוץ ונרחב – כמתואר אלא בהחלטות דיוניות גרידא וזאת בהתאם גם לאמור בתקנה קיד לתקנות הדיון "כל החלטה, למעט החלטה דיונית שניתנה תוך מהלך המשפט, צריכה להיות כתובה ומנומקת", ובעיקר בכאלה הנוגעות לאותו דיון עצמו כפי שמתבקש מן הסברה של החרגת החלטה דיונית דווקא כשניתנת היא "תוך מהלך המשפט", להבדיל מהחלטות ביניים העוסקות בענייני מהות, גם אם אינן גומרות את ההליך ואף מהחלטות דיוניות שנוגעות להמשך ההליך ולא לאותו דיון עצמו, וכפי שהבהרתי בהחלטתי האמורה:

הפרקטיקה של הקראת החלטה לפרוטוקול מיועדת להבהיר לצדדים תוך כדי הדיון את שהוחלט בעניין הנוגע להמשכו של הדיון, אם בנוגע לסדר ותהליך הדיון ואם בנוגע לסמכות וממילא לעניינים שיידונו בו, וכל זאת בלי לעכב את הדיון לצורך כתיבת מסמך החלטה, חיתומו ומסירתו לצדדים. אולם פרקטיקה זו אינה יכולה להמיר את ההחלטה הכתובה והחתומה כדין ולייתר את הצורך בה, ובוודאי לא כשאין מדובר בהחלטה דיונית הנוגעת רק לאותו דיון עצמו, למשל בנוגע לאופן שמיעת עדות מסוימת בדיון או לסדר שמיעת טענות וכדומה, אלא להמשך ההליך כולו, כהחלטה בעניין הסמכות. החלטה כזו – גם אם ניתנה במהלך הדיון והוקראה לפרוטוקול – חייבת להיכתב ולהיחתם למצער לאחר הדיון.

שלישית ועיקר,

בית הדין קמא מאריך לשווא בדברים ידועים וברורים, בהלכה הכתובה כי מן הדין אין חובה לכתוב את החלטות בית הדין ופסקיו. אלא שהוא מסיק משום כך כי את תקנות קיא – קיב לתקנות הדיון יש לפרש בדרך מצמצמת שלפיה נצרכת כתיבת החלטה "כדי ליצור מעשה בית דין" ורק במקרה שבו "אין מידע אמין אחר על תוכן החלטה".

פרשנות זו שגויה ואינה יכולה לעמוד אף לשיטתו של בית דין קמא עצמו.

אם הייתה פרשנות זו נכונה הייתה היא נכונה בין בהחלטת ביניים בין בהחלטה סופית, אך בית דין קמא עצמו מעיד כי הנוהג המתואר בדבריו אינו קיים אלא בהחלטות ביניים.

ועוד, מאחר שמבואר בשולחן ערוך (חושן משפט סימן יט סעיף ב) – מייד לאחר הדיון של הודעת פסק הדין בעל פה – כי אם ביקש אחד מבעלי הדין יש לכתוב את פסק הדין, הרי שמשנתקנו תקנות דיון קבועות, וכל הבא לבית הדין בא על דעת ההתנהלות על פיהן, חזר הדין להיות בסתמא כאילו ביקשו בעלי הדין לכתוב את פסק הדין וחלה חובה על בית הדין לכותבו.

חיזוק לדברים אלה עולה בבירור מן העיון בתקנות הדיון תש"ך. תקנות הדיון הנהוגות כיום הן אלה שמשנת תשנ"ג, אולם הללו מושתתות על התקנות שקדמו להן ובדבר ברור כי במקום שהתקנות לא שינו מקודמותיהן הרי שטעמן של התקנות העדכניות הוא כשל קודמותיהן. תקנות הדיון תש"ך פורסמו כשבסופן גם רשימת מקורות הלכתיים לכל אחת מהתקנות, פרט לאלה שהן אכן תקנות חדשות ולא רק הסדרה או הבהרה של דין שמקורו קדום.

המקבילה לתקנה קיא שבתקנות הנהוגות כיום היא תקנה ק שבתקנות תש"ך שבה נאמר: "כל החלטה וכל פסק – אף אם לא נתקבלו פה אחד – צריכים להיחתם על ידי כל הדיינים, אלא שאם יש דעת רוב ומיעוט – יצוין הדבר בפסק". במקורות שנלוו לקובץ התקנות צוין שמקורה של תקנה זו הוא בחושן משפט סימן יט סעיף ב! (וכן צוינו דברי הפתחי תשובה שם, והיינו כמקור לחובת הדיין שבדעת המיעוט לחתום עם חבריו). ופשטות הדברים מורה כי המקור אינו מקור רק לסיפא של התקנה היינו לציון לשון שממנה עולה כי היו דעת רוב ומיעוט בפסק הדין, הגם שאף הלכה זו מבוארת

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בשולחן ערוך שם, אלא לתקנה כולה היינו לחובת הכתיבה והחתימה. ולמען הסר ספק, שמא יאמר האומר כי התקנות משנת תש"ך אכן לא באו אלא להורות מי ומי החותמים אם חותמים על פסק הדין או ההחלטה, ולהבדיל מהחלטה המוכתבת לפרוטוקול, נבהיר כי פרשנות זו נשללת נוכח התקנה הבאה, תקנה קא (שם, המקבילה לתקנה קיב בתקנות הנהוגות כיום) המורה "אין להכריז שום החלטה או פסק כל עוד לא נכתב ונחתם על ידי בית הדין".

ועוד, לסברת בית הדין קמא גם כתיבה או הכתבה לפרוטוקול אינה נצרכת, שהרי מן הדין די באמירת פסק הדין בעל פה. חידושו וביאורו של בית הדין קמא כי הכתיבה נצרכת כדי שיהיה מקור אמין בנוגע לתוכן פסק הדין ולכן די במקור שאינו ההחלטה הכתובה, דבר זה אינו מחייב פרוטוקול – הלוא יוכלו הדיינים להעיד על כך בעתיד וכמותם יוכל לעשות גם סופר הדיינים, ואם מחמת הטורח שבדבר, חשש שכחה וכדומה תוקנה תקנה המצריכה כתיבה ואינה מסתפקת באמירה שבעל פה – מהיכי תיתי לפרש את התקנה ב"פרשנות מצמצמת" שאינה תואמת את עיקר הדין יותר משתואמת אותו ה"פרשנות המרחיבה" כביכול, וכך בפרט שה"פרשנות המרחיבה" אינה "פרשנות" אלא קיום הוראת התקנות ככתבן וכלשונו, בעוד ה"פרשנות המצמצמת" מוציאה אותן באופן בוטה מפשוטן, וללא שהדבר יועיל להיצמדות לעיקר הדין?

ועוד, לסברת בית דין קמא מדוע דורשות התקנות את חתימת כל הדיינים על ההחלטה שלהם שותפים – וכי לעניין קיומו של "מקור אמין" יש עדיפות לפרוטוקול החתום בידי סופר הדיינים על פני החלטה שייאמר בה מפורשות כי היא החלטתו של כל המותב אך חתומים עליה רק שני דיינים (וכדינא דגמרא המאפשר זאת אף לכתחילה במקרה שבו אי אפשר שיחתמו שלושתם "במותב תלתא הוינא וחד ליתוהי") ואולי אף דיון אחד שאינו גרוע מסופר הדיינים שגם הוא אך אחד?

ואם בשאלת עיקר הדין עסקינן יש לשאול גם: הלוא על הפרוטוקול חתום סופר הדיינים שהוא 'עד אחד' ובעדות שבכתב שאינה קבילה על פי ההלכה? אכן מעמדו הראיתי של הפרוטוקול מבוסס על כמה מקורות וראה בפסק דינו של בית דין זה בתיק 1253916/1 (פורסם). אך סוף כל סוף נראה מכוחה של שאלה זו כי מהימנות זו מבוססת על תקנה או על חזקה שהכתוב הוא אמת, ומכל מקום נראה ברור שאינה כ'מעשה בית דין', שכיוון שאין מקור להחשיבו כ'מעשה בית דין' ומן הסברה היה נראה שאפילו עדות גמורה אינו, אף שמוכרחים אנו לומר שמכל מקום יש לו נאמנות, מכל מקום הבו דלא להוסיף עלה ומנלן להחשיבו כמעשה בית דין וכחלופה שווה לכתיבת ההחלטה וחתימתה כהוראת התקנות?

ולבסוף, לשון התקנות היא חד משמעית. תקנה קיא(1) קובעת: "כל החלטה וכל פסק דין ייחתמו על ידי כל הדיינים שישבו בדין" – לשון שאינה סובלת פרשנות המבחינה בין החלטות ביניים להחלטות סופיות (וזאת מלבד האמור כי בנדוננו מדובר היה בהחלטה סופית), ותקנה קיא(2) מלמדת מפורשות כי כך אף בנוגע להחלטה הנוגעת לסדרי הדין גרידא, שהיא החלטת ביניים מובהקת, אלא שלגביה, מאחר שיכולה היא להינתן בדין יחיד, "החלטה המתייחסת לסדרי הדיון תיחתם על ידי דיון אחד". מחובת הכתיבה – הכוללת גם חובת חתימה כאמור – הוחרגה בתקנה קיד, כנ"ל, רק "החלטה דיונית, שניתנה תוך מהלך המשפט" (שאף פטורה מחובת ההנמקה).

אכן כלל גדול הוא כי במקום שיש ספק בתקנה יש להעמיד על עיקר הדין וממילא יש לפרש תקנה באופן שיקרב אותה לעיקר הדין, שכן כל פרשנות שמעבר למחויב היא בגדר ספק, אולם כל זאת כשיש ספק. לשון התקנות האמורות היא חד-משמעית, אינה מותירה מקום לספק ואינה מאפשרת את הפרשנות שחידש בית דין קמא, ובנוגע לכל החלטה מלבד "החלטה דיונית, שניתנה תוך מהלך המשפט" חלה גם תקנה קיב הקובעת כי "אין תוקף להחלטה או לפסק דין כל עוד לא נכתבו ונחתמו, כאמור בתקנה קיא, על ידי בית הדין".

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ולסיום אעיר כי בית הדין קמא היה חייב לכתוב את החלטתו ולחתום עליה – אם ביקש כי יהיה לה תוקף – אף לסברתו שלפיה היה תוקף לאותה החלטה גם ללא שיעשה כן, לא רק "מפני כבודו של בית הדין הגדול" אלא משום שמדובר בהוראה של בית הדין הגדול שניתנה בהקשר לאותה החלטה עצמה ובמסגרת ערעור עליה, ומשקבע בית הדין הגדול במסגרת ערעור על החלטה מסוימת של בית הדין האזורי כי אותה החלטה אינה ברת-תוקף הרי שהדבר שקול לקביעה שלו כי בטלה היא מכל טעם אחר ומחייב, לפחות בנוגע לאותה החלטה עצמה, את הכול, ובכלל זה הן את בית הדין האזורי הן את בעלי הדין.

ג. החלטה זו מותרת בפרסום בכפוף להשמטת פרטיהם המזהים של הצדדים.

נוכח חשיבותם של הדברים בפן העקרוני והיותם נוגעים לכלל ההליכים המתנהלים בבתי הדין מבוקש מהנהלת בתי הדין להפיץ בין כלל הדיינים מזכר שבו יובהרו הדברים באר היטב כי כל החלטה פרט להחלטה דיונית הניתנת במהלך הדיון חייבת להיכתב ולהיחתם על ידי הדיין או הדיינים שנתנו את ההחלטה ואין די בהכתבתה לפרוטוקול הדיון.

ניתן ביום ט"ז באדר התשפ"ג (9.3.2023).

הרב שלמה שפירא

עותק זה עשוי להכיל שינויי ותיקוני עריכה